

Fiskālās Disciplīnas Padome

Viedoklis par finanšu ministrijas makroekonomikas prognozēm

2023. gadam un vidēja termiņa budžeta ietvaram 2024-2026.

Preambula

Šajā dokumentā ir sniegts Fiskālās disciplīnas padomes (turpmāk – Padome) viedoklis par Finanšu ministrijas (turpmāk – FM) izstrādātajām makroekonomikas prognozēm periodam no 2023. līdz 2026. gadam. Prognozes tiks izmantotas par pamatu Vidēja termiņa budžeta ietvara (turpmāk –VTBI) 2024.-2026. gadam (2024./26.) izstrādei, ko plānots iesniegt Ministru kabinetā 2023. gada oktobrī. Lai atbalstītu Valdības darbu pie gadskārtējo dokumentu – Vidēja termiņa budžeta ietvara un Stabilitātes Programmas izstrādes, tika noslēgta vienošanās par agrīnu Padomes apstiprinājuma sniegšanu FM makroekonomikas prognozēm.

Saskaņā ar Vienošanos par sadarbību, kas parakstīta 2016. gada 8. februārī, Padome ir atbildīga par FM makroekonomisko prognožu apstiprināšanu. Prognožu apstiprināšanas procedūras laikā, Padomei tika iesniegti detalizēti FM prognožu dati, tajā skaitā iekšzemes kopprodukta (turpmāk – IKP) struktūras un atsevišķu IKP komponentu attīstības scenāriji.

2023. gada 13. jūnija Padomes sēdē FM informēja par atjaunoto makroekonomisko prognožu pieņēmumiem un izmaiņām kopš 2023. gada 10. februāra. Padome uzdeva FM jautājumus par prognožu pieņēmumiem un atsevišķu rādītāju pamatojumu un no FM saņēma atbildes.

Padomes pienākums ir sniegt viedokli par makroekonomiskajiem indikatoriem, atbilstoši Fiskālās disciplīnas likuma 20. pantā noteiktajam rādītāju tvērumam (rādītāji apkopoti 2. tabulā šī dokumenta beigās). Padomes locekļi, ņemot vērā FM sniegtos materiālus un skaidrojumus, pamatojoties uz iekšējo diskusiju, pieņēma lēmumu par prognožu apstiprināšanu¹.

Situācijas apskats

FM prognozes, kopš 2023. gada sākuma, uzlabojušās un pašlaik ir piesardzīgi optimistiskas. IKP pieauguma temps prognozēts augstāks, nekā plānojot SP 2023/26, bet tomēr piesardzīgāk nekā agrākās prognozēšanas iterācijās 2022. gada otrajā pusē. Savukārt inflācijas prognoze palikusi gandrīz nemainīga un liecina par straujāku tās kritumu jau šī gada laikā. Tabulā 1. apkopotas FM un citu institūciju aktuālās makroekonomisko rādītāju prognozes, datu avoti: FM², LB (Latvijas Banka)³, EK (Eiropas Komisija)⁴, SVF (Starptautiskais valūtas fonds)⁵. Šī viedokļa izstrādes brīdī jaunākās alternatīvās makroekonomiskās

¹ Padomes sēdes protokols 2023. gada 13. jūnija sēde [download \(fdp.gov.lv\)](https://fdp.gov.lv)

² FM aktualizētās makroekonomikas prognozes: [Tautsaimniecības un budžeta izpildes analīze | Finanšu ministrija \(fm.gov.lv\)](https://fm.gov.lv) 16.06.2023

³ Latvijas Bankas Prognozes 31.03.2023, pieejams: [Prognozes | Latvijas Banka](https://www.lb.lv), skatīts 12.06.2023

⁴ European Commission forecasts, 15.05.2023, pieejams: [European Economic Forecast, Spring 2023 \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/), skatīts 12.06.2023

⁵ Starptautiskais valūtas fonds (Apr.,2023), [World Economic Outlook, April 2023: A Rocky Recovery \(imf.org\)](https://www.imf.org/), skatīts 12.06.2023

prognozes ir pieejamas no Eiropas Komisijas, kas tika publicētas 2023. gada maijā. Salīdzinot FM **reālā IKP prognozi** ar EK prognozēto 2023. gadam, FM prognoze ir piesardzīgāka par 0,4 procentpunktiem 2023. gadā un 0,3 procentpunktiem 2024. gadā. Kopumā FM izveidotās IKP prognozes ir piesardzīgākas gan par EK, gan par LB un SVF prognozēm.

FM inflācijas prognozes liecina par lēnāku tās līmeņa pazemināšanos nekā prognozē EK. 2023. gadam FM prognozē 10% inflācijas līmeni, bet EK par 0,7 procentpunktiem zemāku vērtību. Savukārt 2024. gadam FM prognozētais inflācijas līmenis ir par 0,5 procentpunktiem augstāks nekā EK prognozēs. Tomēr kopumā abas institūcijas uzskata, ka 2023. gadā inflācija sāks strauji mazināties un nonāks līdz 2-3% jau šī gada nogalē, tomēr pamatinflācija joprojām saglabāsies augsta.

FM prognozes nav pretrunā ar aktuālo pirmā ceturkšņa ekonomikas rādītāju dinamiku. Arī jaunākie dati maijā⁶, kas parāda ekonomikas noskaņojumu, saskan ar FM tālākās attīstības hipotēzēm.

	2023	2024	2025	2026
Reālā IKP izaugsme				
FM (Jun.2023)	1,0	2,5	2,9	2,9
LB (Marts 2023)	0,5	3,7	3,3	
EK (Maijs 2023)	1,4	2,8	–	–
SVF (Apr.2023)	0,4	2,9	3,4	3,4
Nominālā IKP izaugsme				
FM (Jun.2023)	11,0	5,5	6,2	5,8
LB (Marts 2023)	–	–	–	–
EK (Mai.2023)	–	–	–	–
SVF (Apr.2023)	10,3	6,6	6,1	6,0
Inflācija (PCI)				
FM (Jun.2023)	10,0	2,2	2,5	2,3
LB (Marts 2023)	10,0	2,7	2,6	
EK (Mai.2023)	9,3	1,7	–	–
SVF (Apr.2023)	9,7	3,5	2,8	2,5
Deflators				
FM (Jun.2023)	9,9	2,9	3,2	2,8
LB (Marts 2023)	–	–	–	–
EK (Mai.2023)	8,9	2,7	–	–
SVF (Apr.2023)	–	–	–	–

Tabula 1 Dažādu institūciju galveno makroekonomisko rādītāju prognozes, %.

Saskaņā ar CSP maija beigās publicētiem datiem, reālais IKP 2023. gada 1. ceturksnī bija 7,3 mljrd. euro. Salīdzinot ar 2022. gada 1. ceturksni, IKP pieauga par 0,4% (sezonaļi koriģēti dati), bet salīdzinot ar iepriekšējo ceturksni, pieaugums 0,6%. Lielākais devums IKP pieaugumā bija investīcijām (+1,8%), bet pārējie devumi bija diezgan pieticīgi: mājsaimniecību patēriņš (+0,3%), valdības patēriņš (+0,9%), bet eksporta devums samazinājās par 0,3%. Pirmā ceturkšņa IKP pieaugumu lielā mērā noteica būvniecības un tūrisma nozaru aktivitātes atsākšanās. IKP no ražošanas aspekta pa darbības veidiem

liecina, ka lielākie piesesumi tā pieaugumā attiecināmi uz būvniecības nozari (+17%), izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumiem (+27%), mākslas un izklaides pakalpojumiem (+19,5%). Kopš pandēmijas ir iezīmējies noturīgs informācijas un komunikācijas pakalpojumu piesesums IKP, pirmajā ceturksnī šo pakalpojumu pievienotā vērtība auga par 12,2%.

IKP pieaugumu bremzēja ražojošo nozaru ierobežotā veiktspēja. Pirmajā ceturksnī par 26% samazinājies ieguves rūpniecības produkcijas apjoms, vērojams 6% samazinājums elektroenerģijas un gāzes apgādē, kas saistīts ar energotaupības pasākumiem un 5% samazinājums apstrādes rūpniecībā. Apstrādes rūpniecību negatīvi ietekmēja produkcijas

⁶ LV_PEAK_BAROMETRS_LV_08.06.2023 Ekonomikas barometrs, pieejams: https://www.lvpeak.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/lvpeak.lu.lv/LU_domnica_LV_PEAK/LVPEAK_Ekonomikas_barometrs/2023/LV_PEAK_BAROMETRS_LV_08062023.pdf, skatīts 12.06.2023.

samazinājums kokrūpniecībā (-12%), būvmateriālu ražošanā (-20%) un metālizstrādājumu ražošanā (-11%)⁷.

Augstais inflācijas līmenis pirmajā ceturksnī joprojām bija būtisks makroekonomiskās nesabalansētības faktors, tomēr ierobežojošā monetārā politika ir sākusi to lēnām mazināt. Jau maijā inflācija samazinājusies līdz 12,1%. Tomēr joprojām pastāv inflācijas/algu spirāles attīstības risks - strauji kāpjot vidējai bruto darba samaksai, saglabājoties saspringtam darba tirgum un mazinoties inflācijai lēnāk nekā iecerēts. Pirmajā ceturksnī inflācija saglabājās 20% līmenī un tās samazināšanās bija lēnāka nekā ES kopumā. Lai gan cenu pieauguma temps pārtikai un mājokļa uzturēšanai sāka mazināties, tas joprojām bija pietiekami augsts, lai negatīvi ietekmētu majsaimniecību patēriņu.

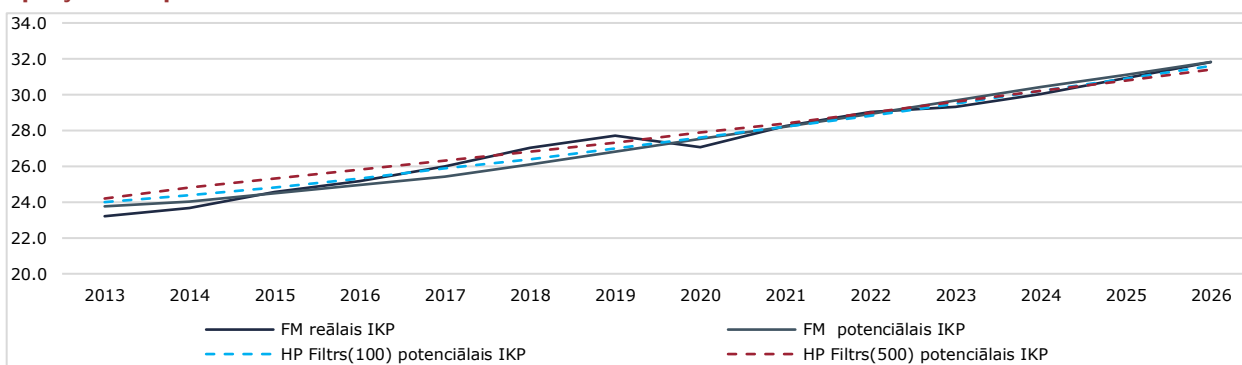
Šī gada pirmajā ceturksnī ielgušais darbinieku spiediens kāpināt darba samaksu izpaudās kā straujš bruto darba samaksas kāpums par 12,3%. Līdzīgi pieaugumi iepriekš novēroti 2021. gadā pandēmijas asākajā periodā, savukārt vidēji 10 gadu periodā - bruto darba samaksas pieaugums nepārsniedza 7,4%.

Darba tirgus joprojām ir saspringts. Bezdarba līmenis pirmajā ceturksnī turpināja samazināties - faktiskais bezdarba līmenis bija 6,4%, bet reģistrētais 6,2%, neskatoties uz lejupslīdi vairākās tautsaimniecības nozarēs. Jaunākie dati par reģistrēto bezdarbu maijā liecina, ka tas samazinājies līdz 5,5%.

Latvijas ekonomikas cikla novērtējums

Padomes eksperti sniedz savu vērtējumu par Latvijas tautsaimniecības pašreizējo stāvokli tās ekonomiskajā ciklā. Šajā novērtējumā izmantota Hodrika - Preskota statistiskā filtra metode ar izlīdzināšanas parametru 100 un 500. Statistiskā filtra metode ir izmantota, lai atdalītu IKP īstermiņa un ilgtermiņa svārstības un sniegtu priekšstatu par ekonomikas potenciālu, tādējādi ļaujot aprēķināt salīdzināmu izlaides starpības vērtību, ko var izmantot, veicot FM prognožu novērtēšanu. 1. attēlā redzams, ka, laika posmā no 2013. līdz 2026. gadam, FM aprēķinam vistuvāk ir ar HP (100) metodi iegūtais potenciālais IKP.

1.attēls. Reālais IKP (vēsturiskais un prognozētais), FM aprēķinātais potenciālais IKP un Padomes aprēķinātais potenciālais IKP ar HP 100 un HP 500

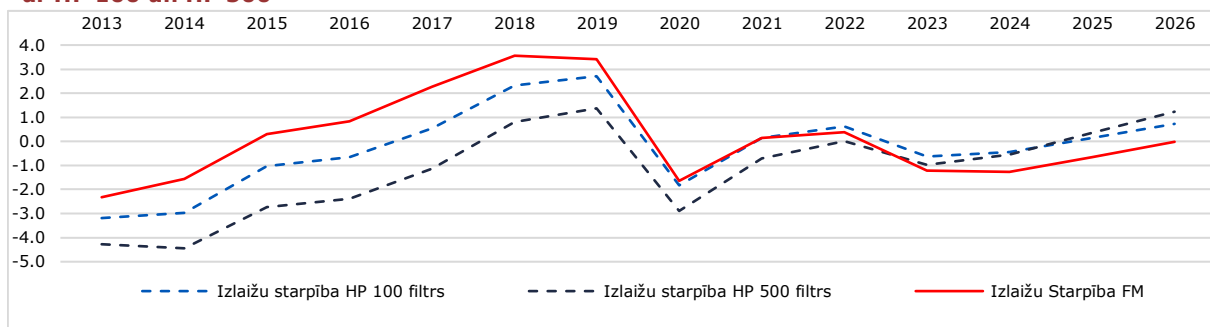

Avots: FM, CSP un FDP aprēķini

⁷ FDP 1. ceturkšņa makroekonomisko rādītāju monitorings, pieejams: 2023. gada I ceturkšņa makroekonomisko rādītāju monitorings, skatīts 12.06.2023

Jāatzīmē, ka iepriekšējos Padomes novērtējumos^{8,9,10} tika secināts, ka, laika posmā no 2013. līdz 2026. gadam, dažādu statistiskās filtrēšanas metožu rezultāti pamatā virzās pa līdzīgu trajektoriju kā FM dati. Tika arī atzīmēts, ka FM un Padomes novērtētā izlaides starpība, izmantojot HP filtrus, ir ļoti tuvas, tomēr Padomes novērtējumā izlaides starpība pastāvīgi bijusi augstāka, kas novērots arī šajā prognožu novērtēšanas iterācijā, skat. 2. attēlu.

2.attēls. Izlaižu starpības aprēķinu rezultātu salīdzinājums - FM prognoze un Padomes novērtējums ar HP 100 un HP 500

Avots: FM un FDP aprēķini

Salīdzinot Padomes novērtēto izlaides starpību, izmantojot HP 100 un HP 500, ar FM aprēķiniem, var secināt, ka Padomes un FM viedoklis pēc būtības saskan attiecībā uz 2023. un 2024. gadu, kad izlaides starpības prognozētas negatīvas.

FM aktuālo un iepriekšējo prognožu salīdzinājums

Turpmāk ir dots salīdzinājums starp 2023. gada februārī apstiprinātām prognozēm SP 2023/26 un š.g. jūnijā atjaunotām prognozēm 2023. gadam un VTBI 2024./26. gadam. Pamatojoties uz līdzšinējo ekonomisko attīstību un FM pieņēmumiem, kas ir prognožu pamatā, Padome ir pieņēmusi lēmumu attiecībā uz turpmāk aprakstīto prognožu apstiprināšanu.

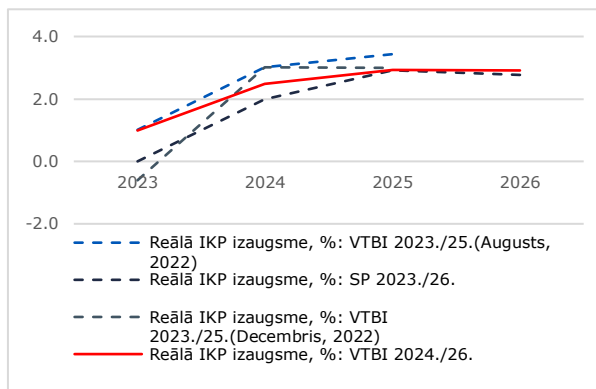
Padome apstiprina reālā IKP izaugsmes prognozi 2023. gadam un VTBI 2024./26. gadam. Salīdzinot ar iepriekšējo SP 2023/26 prognozi, reālā IKP prognoze tika koriģēta uz augšu par 1 %p. 2023. gadam un par 0,5 %p. 2024. gadam. Prognoze nav mainīta 2025. gadam, kurā prognozēts IKP pieaugums 2,9%, bet 2026. gadam prognoze koriģēta uz augšu par 0,1 %p. (skat. 3. attēlu).

⁸ 14.02.2022. makroekonomikas prognožu apstiprināšana | Fiskālās disciplīnas padome (fdp.gov.lv)

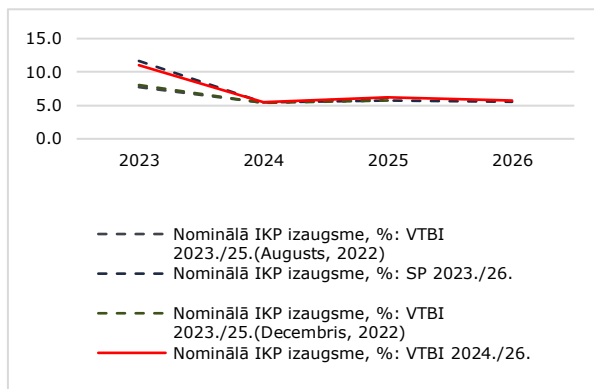
⁹ 12.08.2022. Makroekonomiskās prognozes 2022. gadam un VTBI 2023/25. | Fiskālās disciplīnas padome (fdp.gov.lv)

¹⁰ Koriģētās Makro prognozes 2022. gadam un VTBI 2023-2025 (1.12) | Fiskālās disciplīnas padome (fdp.gov.lv)

3.attēls. Reālā IKP pieauguma prognoze.

4. attēls. Nominālā IKP pieauguma prognoze.

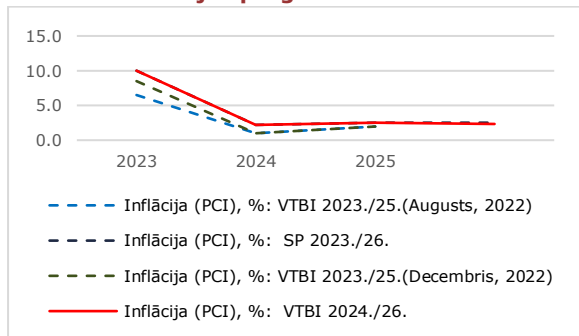
Avots: FM.

Avots: FM.

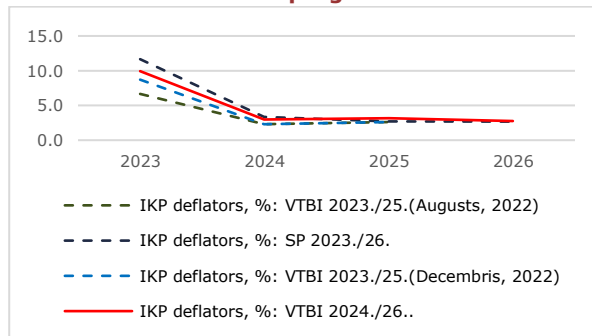
Padome apstiprina nominālā IKP izaugsmes prognozi 2023. gadam un VTBI 2024./26. gadam. Salīdzinot ar iepriekšējo SP 2023/26 prognozi, 2023. gadam nominālā IKP prognoze samazināta par 0,6 %p.. Prognoze nav mainīta 2024. gadam un ir 5,5%. Savukārt 2025. gadam prognoze kāpināta par 0,5 %p. un 2026. gadam par 0,2 %p. (skat. 4. attēlu).

Padome apstiprina inflācijas prognozi 2023. gadam un VTBI 2024./26. gadam. Inflācijas prognoze periodam 2023 – 2025 nav mainīta, salīdzinot ar SP 2023/2026, un ir attiecīgi pa gadiem - 10%, 2,2% un 2,5%. Prognoze 2026. gadam samazināta par 0,2 %p. (skat. 5. attēlu).

5. attēls. Inflācijas prognoze.

6. attēls. IKP deflatora prognoze.

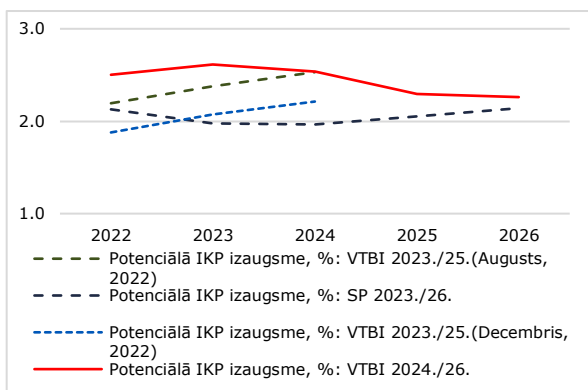
Avots: FM.

Avots: FM.

Padome apstiprina IKP deflatora prognozi 2023. gadam un VTBI 2024./26. gadam. Salīdzinot ar iepriekšējo SP 2023/26 prognozi, IKP deflatora prognoze 2023. gadam ir koriģēta uz leju par 1,7 %p. Prognoze 2024. gadam pazemināta par 0,4 %p. Deflatora prognoze 2025. gadam paaugstināta par 0,5 %p. un 2026. gadam par 0,1% (skat. 6. attēlu).

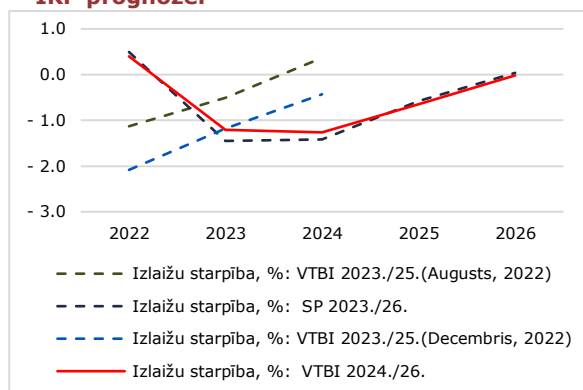
Padome apstiprina potenciālā IKP izaugsmes prognozi 2023. gadam un VTBI 2024./26. gadam. Potenciālā IKP pieauguma prognoze, salīdzinot ar iepriekš SP 2023/26 prognozēto, ir koriģēta uz augšu par 0,6 %punktiem 2023. un 2024. gadiem. Prognoze 2025. gadam ir kāpināta par 0,2 %p., bet 2026. gadam kāpināta par 0,1 %p. (skat. 7. attēlu).

7. attēls. Potenciālā IKP pieauguma prognoze, %.

Avots: FM.

8. attēls. Izlaižu starpības, % no potenciālā IKP prognoze.

Avots: FM.

Padome apstiprina izlaides starpības prognozi 2023. gadam un VTBI 2024./26. gadam ar komentāriem. Izlaides starpība, salīdzinot ar iepriekšējo prognozi SP 2023/26, ir koriģēta uz augšu par 0,2 %p. 2023. un 2024. gadiem. Izlaižu starpības prognoze 2025. gadam pazemināta par 0,1 %p., savukārt prognoze 2026. gadam nav mainīta un ir 0%. (skat. 8. attēlu).

Tā kā izlaides starpībai ir būtiska ietekme uz turpmāko fiskālās politikas virzienu, Padome apstiprina FM prognozēto izlaides starpības vērtību ar komentāriem un patur tiesības papildināt savu viedokli gadījumos, kad ekonomiskā attīstība būtiski novirzās no prognozētā scenārija.

FM prognozētā izlaides starpības vērtība 2023. un 2024. gadiem būtiski neatšķiras no Padomes priekšstatiem par reālā IKP un potenciālā IKP attiecību. Padome atzīst, ka vidējā termiņa noslēguma gados (2025., 2026.) šo vērtību atrašanās pozitīvā vai negatīvā diapazonā var atšķirties atkarībā no pielietotās novērtējuma metodes, kas FM un Padomei ir atšķirīgas.

Padome vērs uzmanību, ka Eiropas Komisija jaunākajās prognozēs ir kāpinājusi izlaides starpības novērtējumu un jau attiecībā uz 2024. gadu prognozē to minimāli negatīvu (-0,3%)¹¹ - ar tendenci tuvināties pozitīvai vai nulles vērtībai pēc 2026. gada.

Finanšu ministrija pašlaik izlaides starpību ir prognozējusi augstāku nekā šī gada februārī, tomēr attiecībā uz 2024. gadu izlaides starpība novērtēta zemāka nekā EK un ir (-1,3%).

Tā kā pastāvošajā ģeopolitiskajā situācijā ekonomika saskaras ar dažādu risku kopumu, pašlaik attiecībā uz 2026. gadu nav iespējams precīzi noteikt vai tā būs pozitīvā vai negatīvā diapazonā, tomēr Padome sliecas domāt, ka tā būs minimāli pozitīva.

Padome vērs uzmanību uz Fiskālās disciplīnas likuma 11. pantā ietverto korekcijas mehānismu, kas ir cieši saistīts ar izlaides starpības vērtību. Jau iepriekš Padome uzraudzības ziņojumā SP 2023/26¹² gadam norādīja, ka 2021. gadā uzkrātā bilanču noviržu summa %

¹¹ European Commission forecasts, 15.05.2023, pieejams: [European Economic Forecast, Spring 2023 \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/economic-forecasts), skatīts 12.06.2023

¹² Uzraudzības starpziņojums SP 2023./2026. gadam | Fiskālās disciplīnas padome (fdp.gov.lv), skatīts 12.06.2023

pret IKP pārsniedz FDL noteikto apmēru (-0,5%) un izlaides starpībai kļūstot pozitīvai, plānojot attiecīgo vidēja termiņa budžeta ietvaru, jāņem vērā FDL 11. panta nosacījumi.

Secinājumi

Padome kopumā apstiprina FM makroekonomikas prognozes 2023. gadam un VTBI 2024./26. gadam un uzskata tās par atbilstošām pastāvošajai ekonomiskajai situācijai. Tomēr Padome apzinās pašlaik pastāvošo grūti prognozējamo risku kopumu, kas var strauji pasliktināt ekonomikas veiktspēju.

Pie šādiem riskiem Padome attiecina:

- joprojām ļoti saspringto drošības situāciju reģionā,
- pieaugošus ierobežojumus darbaspēka pieejamībā un inflācijas/algu spirāles veidošanos,
- finanšu resursu pieejamību uzņēmumu attīstībai un inovācijām,
- globālās ekonomikas izaugsmes palēnināšanos,
- iespējamu energoresursu izmaksu sadārdzināšanos apkures periodā,
- iekšpolitiskos riskus un populisma pieaugumu un sociālo spriedzi,
- iespējamu būvniecības nozares pārkaršanu ierobežoto darbaspēka resursu dēļ,
- ES fondu projektu un it īpaši ANM plāna realizēšanas kavēšanos,
- monetārās politikas rezultātā straujais procentu likmju kāpums, kas bremzējoši iedarbojas uz ekonomiku.

Identificētie riski lielā mērā saskan ar LV PEAK domnīcas risku novērtējumu, kas balstīts ekspertu aptaujā¹³.

Padome atzinīgi vērtē FM darbu - izstrādājot un pamatojot makroekonomikas prognozes. Tomēr Padome vienojās aicināt FM paplašināt makroekonomisko rādītāju kopumu. Padome joprojām uztur savu iepriekš pausto viedokli¹⁴, ka pilnvērtīgai makroekonomisko prognožu ietekmes novērtēšanai būtu jāpaplašina novērtējamo rādītāju tvērums - iekļaujot tajā indikatīvus valsts parāda un budžeta deficīta rādītājus.

2. tabula.

Padomes apstiprinātie makroekonomisko prognožu rādītāji, %. Dati pieejami arī MS Excel formā

Makroekonomiskie rādītāji	2023	2024	2025	2026
Reālā IKP izaugsme	1,0	2,5	2,9	2,9
Nominālā IKP izaugsme	11,0	5,5	6,2	5,8
Inflācija (Patēriņa cenas)	10,0	2,2	2,5	2,3
IKP deflators	9,9	2,9	3,2	2,8
Potenciālā IKP izaugsme	2,6	2,5	2,3	2,3
Izlaižu starpība	-1,2	-1,3	-0,7	0,0

Avots: FM

¹³ LV_PEAK_BAROMETRS_LV_08.06.2023 Ekonomikas barometrs, pieejams: https://www.lvpeak.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/vpeak.lu.lv/LU_domnica_LV_PEAK/LVPEAK_Ekonomikas_barometrs/2023/LV_PEAK_BAROMETRS_LV_08062023.pdf, skatīts 12.06.2023.

¹⁴ 14.06.2021. Finanšu ministrijas makroekonomikas prognožu apstiprināšana vidējā termiņa budžeta ietvarā | Fiskālās disciplīnas padome (fdp.gov.lv)